

YIKILMIŞ FERİYE KARAKOLU'NDAN EĞİTİM VE KÜLTÜR MERKEZİ'NE

insanların, toplumların, dünyanın yaşamında - önemli dönüm noktaları vardır. Bu dönüm noktaları, geçmişin doğrularını geleceğe güçlü aktardığı oranda anlam kazanır, geleceği aydınlık kılar. Son yıllarda Kabataş Erkek Lisesi'nin onurlu geçmişinden akan değerler de geleceğin gündemini aydınlık kılmak için yeni olanaklara, yeni boyutlara yöneliyor. Bu dönüm noktasının tarihi ise 27.Kasım.1995.

Açılış nedeniyle bu gelişmelere, yeniden örgütlenmelere, düzenlemelere kısa da olsa yer vermeyi yararlı buluyoruz.

ÇIRAĞAN SARAYI'NDA BİR ÖZEL NOKTA: FERİYE KARAKOLU

Dünün yıkılmış, adını ancak sürdürebilen Feriye Karakolu'nun yaşam öyküsü, Osmanlı sultanlarının Topkapı Sarayı'ndan, Boğaziçi'nde yaptırdıkları yeni saraylara taşınmalarıyla başlıyor. Beşiktaş'tan Ortaköy'e uzanan Dolmabahçe, Çırağan saraylarının bir bakıma son noktası Feriye Karakolu, bu tür yapılar içinde ayrı bir anlam taşıyor. Osmanlı mimarlığında, özellikle İstanbul'da birbirinden ilginç örneklerinin üretildiği bu yapılar içinde "Ortaköy Karakolu", "Tabya Karakolu" adlarıyla da anılan Feriye Karakolu, 19.yüzyılın ikinci yarısında Boğaziçi'nin görünümüne katılmış bulunuyor.

17.yüzyıldan sonra sürekli yeni yapılarla donatılan Boğaziçi'nin bu özelliklerle yüklü noktası, 1863'te yapımına başlanan Çırağan Sarayı'yla yeni bir kimliğe bürünüyor. Daha önce, Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın, eşi Fatma Sultan için 1719 yılında yaptırdığı sarayın içinde geçen yaşamının sonucu burası, "Çırağan" adına kavuşuyor.

Özgün mimarlık ve bezeme öğeleriyle donatılmış, görkemli Çırağan Sarayı, bilindiği gibi Feriye Sarayları, mutfaklar, çeşitli köprüler, ek yapılar, 1300 metre uzunluğunda rihtim, arkasındaki geniş bahçeler, Boğaziçi kültürünün tüm boyutlarıyla yansıdığı yerlerin odak noktasını oluşturuyor.

Böylesi bir ortamın içinde, Ortaköy'de güvenlik nedeniyle yapılmış olan Feriye Karakolu, Sultan Abdülaziz'in yaşamı ve ölümüyle ilgili anıları, sütunlarla zenginleştirilen deniz cephesi ve diğer özellikleriyle, varlığını daha o yıllarda duyuruyordu.

Ortaköy Camisi'nden başlayan, Dolmabahçe ve Nusretiye camilerine uzanan Boğaziçi'nin 19.yüzyıl kimliği, bu yapıya da yansiyordu. Bir yüzyıl içinde biten, tükenen, Tekel Deposu olarak kullanılan bu özgün kimlik, 27.Kasım.1995 tarihinden itibaren ikinci yaşamına hazırlanıyor. Üzerinde biten incir ağaçları, çevresine dağılan, toprak altında parçalanmış duran sütunları, yaşamını helgeleyen en küçük ayrıntı artık bir anı. Bu anının üç evresi, kültürel kimliğimizin geçirdiği serüvenin de belgesi. Artık Feriye Karakolu'nun kendine özgü yaşamının geçtiği yerde dünyadan her yaş diliminde insan, ürettikleri sanatı ve kültürü birbirlerine aktaracak, geçmişin yanlışlarını yinelenemeye özen gösterecek, dünyayı daha anlamlı kılmaya çalışacak...

FERİYE SARAYLARI'NDA ÇAĞDAŞ EĞİTİM , ÇAĞDAŞ KİMLİK

Çırağan Sarayı'nın tüm birimlerinin yaşamı ayrıntılı incelenirse, bu yapıların birbirinden ilginç değerlendirmelere uğradığına tanık olunur. Bunlardan bir bölümüne yerleşen eğitim kuruluşları içinde Kabataş Erkek Lisesi, Cumhuriyetin yeni hedeflerine uygun özelliklerle karşımıza çıkar. Bu nedenle, Cumhuriyet dönemi eğitim anlayışının somut sonuçlarını görmek isteyenler için Kabataş Erkek Lisesi, ülkeye kazandırdığı değerlerle iyi bir örnek oluşturur.

Böyle sorumluluklar yüklenecek olan Kabataş Erkek Lisesi, 1908 yılı Şubat ayında, Kabataş'ta gene kimlikli bir yapıda, Esmâ Sultan Konakları'nda daha önce kapatılmış olan Aşiret Okulu'nun yerinde açılır. 18.Nisan.1908'de yedi sınıf, 276 öğrenciyle öğretime başlayan okulun kurucusu ve ilk müdürü, Aynizade Hasan Tahsin Bey'dir. 1919 yılından itibaren yatılı ve gündüzlü olarak eğitime başlayan okul, "Kabataş Erkek Lisesi" adını alır. Kullanılan yapıların yetersizliği nedeniyle okulun Feriye Sarayları'na yerleşmesi, 1928-1929 öğretim yılı başında gerçekleşir. Böylece İstanbul'un kentsel dokusuna ayrı bir anlam kazandıran Feriye Sarayları'na ait değişik birimler, gelişen isteklere uygun olarak yeni işlevlerle donatılır.

Feriye Sarayları'nın bir bölümüne yerleşen Kabataş Erkek Lisesi de, zaman içinde diğer okullar gibi değişen ve gelişen ortama uygun olarak, yeni mekanlara gereksinim duydukça yeni düzenlemelere yönelmiş, 1931-1932 ders yılında sarayın kapalı manej alanı spor salonuna dönüştürülmüş, 1934 yılında Ağalar Dairesi, Kültür Binası olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1941-1942 ders yılında ise okulun orta bölümü kapatılmış, 1949 yılında Feriye Sarayları'nın üçüncüsünde yer alan Beşiktaş Ortaokulu, Pansiyon Binası olarak değerlendirilmiştir.

Büyük bir özenle korunması, kimliğine uygun onarılması gereken bu anıtsal yapıların, zaman içindeki değişiklikleri de dikkate alınarak değerlendirilmesi için yapılan köklü çalışmalar, belirli bir düzeye ulaşmış bulunmaktadır. Bu çalışmalar hedeflenen doğrultuda gelişebilirse, Feriye Sarayları eğitim-kültür ağırlıklı ve öncelikli yeni olanaklarla donatılacak, çok yönlü gelişmeleri gündeme getirecek, tarihsel sorumluluğa da doğru cevap bulunmuş olacaktır. Böylece Kabataş Erkek Lisesi gibi gelenekleri olan eğitim kuruluşlarının, dünü, bugünü ve geleceği zengin kılan mekanlarda yaşamlarını sürdürmeleri, eğitimde farklı bir niteliğin egemen olmasını sağlayacaktır.

YENİ KİMLİĞE YENİ ÖRGÜT

Cumhuriyetin eğitim yoluyla gerçekleştirmek istediği atılımları kökleştiren kurumlardan biri olan Kabataş Erkek Lisesi'nde, çağın hızlı gelişmelerine uygun yeni düzenlemelere, desteklere, 1980'li yıllarda daha yoğun gerek duyulmaya başlandı. Ön çalışmalar, gelişen öneriler ışığında Kabataş Erkek Lisesi Müdürü Korel Haksun, Kabataş Erkek Lisesi Mezun ve Mensupları Derneği Başkanı Recep Sebilik ve arkadaşlarının çabaları, vakıf çatısı altında toplanmayı sağlamaya yöneldi.

Okulda çağdaş eğitimi egemen kılmak, dünyada gelişen değerlerin izlenmesine olanak sağlamak, tarihsel ve kültürel kimliğe sahip binaların zaman zaman akıldışı isteklerle alınmasını, işlev

değiştirilmesi önlemek amacıyla Kurulan "Kabatas Erkek Lisesi Eğitim Vakfı", katliamı hızla sağılamada, amaçlanan hedeflere yönlendirilmede başarılı bir adımla, Feyyaz Tokar'ın başkanlığında gerekli imzaya kısa sürede ulaştı.

1987 yılında Kurulan Kabatas Erkek Lisesi Eğitim Vakfı'nda, yeni düşüncelere, girişimlere olanak vererek aşısından, Yönetim Kurulu başkanlarına üst üste en fazla ikişer yıl iki dönem başkanlık yapmasını öngören Feyyaz Tokar, bu amaçla 1990'da vakıf başkanlığından ayrılarak "Onursal Başkan" oldu. Yönetim Kurulu Başkanlığına ise, oy birliğiyle i. Cahit Kocamer getirildi. Bugünlere ulaşılmasında Cahit Kocamer'ın gösterdiği özveri, yoğun çabaların varlığı, sürekliğin önemini kanıtlanmasında yardımcı olmuş olarak değerlendirilmekte.

DÜNYA BÜYÜME, BÜYÜK GELECEK BAĞLAYAN YENİ ATILIMLAR

Kabatas Erkek Lisesi'nin eğitim alanındaki tüm gelişmeleri yakından izlemesi, yapısına uygun girişimleri yapabilmesi için, yeni mekanlara, düzenlemelere, teknolojiere daha yoğun gereksinim duyulması, Vakfın çok yönlü gelişme göstermesine neden oldu. Vakfın amaçlarını uygun olarak bir dizi kalıcı büyük projeye yasama gerçekleştirilmesi için, Kabatas Erkek Lisesi Eğitim Vakfı Yönetim Kurulu, Prof. Dr. Metin Sözen'in başkanlığında ve sorumluluğunda konuların gereği kısıtlı çalışma birimlerinin oluşturulması kararını aldı, uygulamaları ivedilikle başlattı. Böylece bir çok iyileştirmelere katkı sağlandı, eğitim ortamının örnekleştirilmesinde bir adım atıldı. Bu doğrultuda 28 Şubat 1988'de Milli Savunma Bakanlığı'nda Maslak Kasrı'na arka sırada bulunan 57 dönümlük arsa Liseye kazandırıldı. Prof. Dr. Mehmet Küçükdoğan, Prof. Dr. Hasan Şener gibi Kabatas kökenli öğretim üyelerinin katkılarıyla Maslak Kampüsü projesi istenilen düzeyde hazırlanarak, 8 yıllık temel eğitim için yeni bir denemeye ilk ortam oluşturuldu. 1992'de İstanbul Bayındırlık Müdürlüğü tarafından ihale edilen Maslak Kampüsü'nün, ilköğretim Okulu başta olmak üzere geniş bir programla geliştirilmesi, gelecekte için umutları

27. Kasım 1995 günü açılışı yapılacak olan "Kabatas Eğitim Vakfı Sabancı Kültür Sitesi" ise, bir anlamda geleceğe dönük ülkemin ve dünya uluslarının beklentilerine cevap arayan bir kimlikle tasarlanmıştır. Diğer çalışmada olduğu gibi, Kabatas Erkek Lisesi'nde eğitim görmüş kısıtlı sayıda öğrenci katkılarıyla proje daha önce tamamlanmış, 26 Eylül 1991 tarihinde dönemin Milli Eğitim Bakanlığı Akademi ve Zaptiye Köşerleri'nden kalan çok sayıda parçaların kalınarak örnekleştirilmesiyle başlatılmıştır.

Yıllardır süren yoğun çabaların sonu, Feyyaz Tokar'ın önerisiyle bu arsanın alınmasında, dönemin Cumhurbaşkanları Kenan Evren, Mahir Bakır Ekrem Pakdemirli'nin katkıları, Tekel Depoş'un dan Kültür Merkezi'ne uzanan süreçte önemli bir adım olmuştur. Köksal Tokar, Nahiye Mehtesi, Nevzat Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde gösterdikleri sürekli ilgi ve özel çaba, bugüne hızla ulaşılmış olan temel hedeflerin gerçekleştirilmesini sağladı. Milli Eğitim Bakanlığı'nun desteğiyle, bu örnek çalışmanın gerekli düzenlemeleri için Çorlu ise, bu örnek çalışmanın gerekli düzenlemeleri için tamamlanabilmemesi için bir engel olarak kaldı. Sorunlara karşın dört yıl gibi çok kısa süreyle tamamlanabilmemesi için bir engel olarak kaldı.

Tarihsel ve kültürel bir mirasın yok olma noktasından alınarak, günümüzün koşullarına da cevap arayan yeniliklerle donatılarak, halkımızın, dünya halkının kullanımına açılmasında, Hacı Ömer Sabancı Vakfı'nın (VAKSA), 16.Eylül.1992 tarihinde İstanbul Valisi Hayri Kozakçıoğlu, VAKSA Başkanı Hacı Sabancı, Kabataş Erkek Lisesi Eğitim Vakfı Başkanı i.Cahit Kocaömer arasında yapılan protokolle başlayan varlığını, Hacı ve Sakıp Sabancı'nın özel ilgilerini, ayrıca belirtmek gerekir.

Özetle, Kabataş Erkek Lisesi Eğitim Vakfı'nın uzun ve yorucu çabaları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın olanaklarını zorlayarak istenilen düzeye erişilmesi yolundaki sürekli destekleri, İstanbul Valisi Hayri Kozakçıoğlu'nun sorunları her aşamada çözüme ulaştırması, Kabataş Erkek Lisesi'nin eğitim ortamında yetişmiş Kaya Turgut, Sedat Üründül gibi mezunlarının eksilmeyen karşılıksız katkıları, başta Beşiktaş olmak üzere Şile, Çatalca gibi belediyelerin eksiklerin giderilmesindeki çabaları, yapımını üzerine alan Ekintaş İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin yarattığı hızla sonuca ulaşma ortamını, katılımı sürekli kılan özverili kişilerin varlığını, bugün ve gelecek adına şükranla anmak gerekir. "Kabataş Eğitim Vakfı Sabancı Kültür Sitesi", ülkemizde az rastlanır, böylesi bir birlikteliğin ürünü olmakla, geleceğinin, yaşamının boyutlarını da büyütmüş olmaktadır.

BOĞAZIÇI ARTIK DÜNYANIN YENİ KÜLTÜR ARAYIŞLARI İÇİNDE MERKEZ OLMA YOLUNDA...

27.Kasım.1995 günü açılacak olan "Kabataş Eğitim Vakfı Sabancı Kültür Sitesi" ülkemiz için bir çok açıdan önem taşımaktadır. Bunlardan ilki, bitmiş, tükenmiş bir kültürel mirasın, Feriye Karakolu ve Zaptiye Koğuşları'nın, toprak ve suyun altında kalmış en küçük parçasının çağın bilimsel verilerine dayanarak yeniden yaşama kavuşturulmasıdır. 21.yüzyıla akarken kültürel kimliğin ne ahlama geldiğinin halkımıza ve dünya halkına gösterilmeye çalışılmasıdır. Boğaziçi'nde saraylarla uzayıp giden bir kültürel bütünlüğün oluşturulması, yaşama geçirilmesiyle çok yönlü kullanıma gerekli olanağın sağlanmasıdır.

ikincisi, "çevre" ve "kültür" ağırlıklı ve öncelikli bir ortam yaratarak, halkımızın ve dünya halkının bu ortamda birlikteliğinin güçlendirilmesidir. Her yaş dilimindeki insanı, dünü bugüne, bugünü geleceğe bağlayan bir eğitim-uygulama gündeminde birleştirerek, dünyadaki tüm yeniliklere kısa sürede ulaşmasına olanak vererek, gecikmişliği önlemektir.

Üçüncüsü, Beşiktaş'tan başlayarak, Boğaziçi'ne, İstanbul'a uzanan bir çizgide, kentin hemşehrilerine, yaşamın nasıl zenginleşmesi, boyutlanması gerektiğinin, İstanbul gibi bir dünya kültür kentine yapılacak katkıların dünyada nasıl cevap bulacağına sınırlı da olsa kanıtlanmasıdır. Küreselleşen dünyanın yeni gündemine, büyüklüklerle, kalıcılıklarla ağırlığımızın konmasının sağlanmasıdır.

Dördüncüsü, gençlerimize, dünya gençliğine, kültürel kimliğin, kültürel sürekliliğin, özverili, katılımı dayanan bir geleceğin yaratılmasında, çevre değerlerinden başlayan, kültüre ve sanata uzanan bir önceliğin yaşama sevincimiz olduğunun gösterilmesidir. Bugünü ve geleceği yönlendirecek, bugünü geleceğe taşıyacak gençlerin kültür ve sanatın öncelikli, duyarlı, yaratıcı ortamından beslenmesine zemin hazırlamaktır.

Kısacası, dünyaya uzanacak kitaplığından, sanatın ve kültürün her dalında eğitim yapacak birimlerine, dünyanın ünlü sanatçılarından, her ulustan çocuğun yaratılarına uzanacak etkinliklere, "Kabataş Kültür Merkezi" varlığında yer verecek, bugünlere ulaşılmasına neden olan çok yönlü katılımı geleceğe güçlendirerek aktarmaya çalışacaktır. İnsanlar, toplumlar, dünya, gerçekleştirecek umutları diri tuttuğu, yanlışları az yaptığı oranda yaşar. Feriye Karakolu'ndan Tekel Deposu'na, Kültür Merkezi'ne uzanan ortamda, umutlarımızın büyümesi, gerçekleşmesi, birlikteliğin sürekliliğe dönüşmesi dileğiyle...

*Prof.Dr.Metin Sözen'in Kabataş Kültür Merkezi konusunda hazırladığı çalışmaları içeren kitaptan özetlenmiştir.